

Τι διχάζει τις γυναίκες;

<i>EDITORIAL</i>	7
Η ΩΡΑΙΑ ΚΡΕΟΠΩΛΙΣΣΑ	
<i>Ζακ Λακάν, «Η ανικανοποίητη επιθυμία της Ωραίας Κρεοπώλισσας»</i>	11
<i>Μετάφραση: Φοίξος Μαραβέλιας</i>	
<i>Ζακ Λακάν, Πρέπει να παίρνουμε την επιθυμία κατά γράμμα</i>	19
<i>Μετάφραση: Βλάσης Σκολίδης</i>	
<i>Ζακ-Αλέν Μιλέρ και άλλοι, Ένα μελοδραματικό τρίο</i>	31
<i>Μετάφραση: Φοίξος Μαραβέλιας</i>	
ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	
<i>Ζίγκμουντ Φρόιντ, Η υστερική φαντασίωση και οι σχέσεις της με την αμφιφυλία</i>	53
<i>Μετάφραση: Άκης Πλόσκας</i>	
<i>Ζακ Λακάν, Κατευθυντήριες προτάσεις για ένα Συνέδριο περί της γυναικείας σεξουαλικότητας</i>	60
<i>Μετάφραση, σημειώσεις: Βλάσης Σκολίδης</i>	
<i>Ζακ-Αλέν Μιλέρ, Μητέρα/Γυναίκα</i>	75
<i>Μετάφραση: Ντόρα Περγέση και Μαρίνα Φραγκιαδάκη</i>	
ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ	
<i>Βλάσης Σκολίδης, Υστερία: από το σύμπτωμα στη δομή</i>	89
<i>Εστέλα Σολάνο-Σουάρες, Ιδεοψυχαναγκαστική νεύρωση και θηλυκότητα</i>	103
<i>Μετάφραση: Ιουλία Καράλη</i>	
<i>Αντώνης Βαδόλας, Η γυναικεία σεξουαλικότητα στη θεωρία της Μέλανι Κλάιν</i>	109
<i>Μαρίνα Φραγκιαδάκη, Μητέρα και κόρη: Ολέθρια σχέση ή παρεξήγηση;</i>	123
<i>Ντανιέλα Φερνάντες, Ψυχή και Ανταλί: Δύο γυναίκες που βλέπουν υπερβολικά</i>	135
<i>Μετάφραση: Άννα Σωτηράκου</i>	

- Φρανσουά Λεγκίλ, Η ενόρμηση στον Λακάν* 146
Μετάφραση: Βλάσης Σκολίδης
- Αλέν Μπαντιού, Κρίση φύλου στον 20ό αιώνα* 167
Μετάφραση: Κώστας Τσάμπουρας

ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- Νατάσα Κατσογιάννη, Η μητρική προσταγή και η απαγορευμένη αγάπη για τον πατέρα* 181
Σχολιασμός από τον Φιλίπ ντε Ζορζ
- Γεωργία Μπαλτά, Η χειραφέτηση μιας συζύγου* 195
Σχολιασμός από τον Φιλίπ ντε Ζορζ
- Γεωργία Φουντουλάκη, Ερωτευμένη με τη ζωή... των άλλων* 208
- Λουκ Βάντερ Βένετ, Τερέζα ή Ένας ιδιόμορφος τρόπος ένδυσης* 214
Μετάφραση: Φοίξος Μαραβέλιας
- Μαρία Παπαδάκη Μπάμπουκα, Η περίπτωση μιας Μπάρομπι* 223
- Βαγγέλης Αντωνίου, Η περίπτωση της Ράνιας* 232
Σχολιασμός από τον Φρανσουά Λεγκίλ

Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ

- Γιώργος Ρόρρης, Το βλέμμα του ζωγράφου* 249
- Βλάσης Σκολίδης, Σημειώσεις για τις Γυναίκες του Ρόρρη* 253

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

- Ζακ-Αλέν Μιλέρ, Όταν η ψυχανάλυση ξεγυμνώνεται από τον εργένη της* 267
Μετάφραση: Μαρία Παπαδάκη και Βλάσης Σκολίδης
- Διονύσης Καββαθάς, Ένας «φανταστικός» της βιβλιοθήκης* 290
- Ορέστης Γούλας, Η ψυχιατρική ως κυριαρχικός λόγος* 301
- Ζαν-Κλοντ Μαλεβάλ, Το βιβλίο της Ντόσιας Αβδελίδη για την κανονικόμορφη ψύχωση* 317
Μετάφραση: Ιουλία Καράλη
- Χαρά Πέπελη, Η Μέριλιν και ο αναλυτής της* 324

ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΩΝΤΑΣ

Δήμητρα ή Αφροδίτη; Καρτερική μητέρα ή θεραπαινίδα της ηδονής; Για κάθε γυναικείο ρόλο, οι Αρχαίοι λάτρηναν την αντίστοιχη θεά. Την Αρτέμιδα για το παρθενικό σφρίγος, την Αθηνά για το επινοητικό μυαλό, την Εκάτη για τις σκοτεινές μαγγοανείες. Και μετά τις θεότητες, έρχονται οι θρυλικές ηρωίδες της ελληνικής δραματουργίας –Φαίδρα, Ηλέκτρα, Αντιγόνη– να ξεδιπλώσουν όλους τους διχασμούς και τις αμφισημίες της γυναικειάς «φύσης», μέχρι την ακραία εκείνη φιγούρα της Μήδειας – ένα όνομα που κανείς δεν δίνει σήμερα σε κοριτσάκι.

Στη μεταμοντέρνα εποχή μας, οι ντίβες είναι εφήμερες. Πόσο θ' αντέξει η Μέριλιν, που κλείνει το παρόν τεύχος; Ούτε η σύγχρονη λογοτεχνία ούτε ο κινηματογράφος ή άλλες μορφές τέχνης μπορούν να συναγωνιστούν τις αγέραστες γυναικειές φιγούρες των αρχαίων τραγικών ποιητών. Ωστόσο, η νεωτερικότητα έχει φέρει στο προσκήνιο μια ανθεκτική persona, μια φοιδική ηρωίδα που δεν παρακάμπτεται εύκολα: η Υστερική δεν είναι απλώς ένα δημιούργημα της ψυχιατρικής νοσολογίας του 19ου αιώνα: είναι το αναπόδραστο συμπλήρωμα της κυριαρχίας του επιστημονικού λόγου: είναι η διαμαρτυρία του σώματος στη δικτατορία του κύριου σημαίνοντος: είναι η διαχρονική μοντέρνα εξέγερση που η επιθυμία πυροδοτεί στο ομιλούν ον.

Η υστερική δομή, που έχει την τιμητική της στο παρόν τεύχος, χαρακτηρίζεται, λέει ο Λακάν, από το ανικανοποίητο της επιθυμίας. Το μυστικό όμως αυτού του ανικανοποίητου είναι ότι η υστερική το απολαμβάνει, το καθιστά μύχιο πυρήνα του είναι της και απώτερο κίνητρο των συμπτωμάτων της. Τίποτε δεν είναι αρκετό για το υστερικό υποκείμενο, αφού συγκροτήθηκε γύρω από το φαλλικό έλλειμμα (της μητέρας) μέσω του οποίου συνάντησε το ερώτημα του φύλου. Πώς αντισταθμίζεται το έλλειμμα που ο μητρικός Άλλος υποκρύπτει και που ο Άλλος της γλώσσας αδυνατεί να καλύψει;

Το κοινό σημείο όλων των «λύσεων» που πρότεινε ανά τους αιώνες ο λόγος του κυρίου ήταν η αποσιώπηση ή η συγκαάλυψη αυτού του δομικού κενού, της απουσίας διάφυλης σχέσης: από

editorial

τον αρχαίο γυναικωνίτη μέχρι την ισλαμική μαντήλα, το μέλημα του κυρίαρχου λόγου, που συνήθως έπαιρνε το επίχρισμα της θρησκευτικής επιταγής, ήταν η προαγωγή της μητρότητας. Ο μητρικός ρόλος αποτέλεσε επί αιώνες το προκάλυμμα στο αίγισμα της γυναικείας σεξουαλικότητας.

Χάρη στην ψυχανάλυση, γνωρίζουμε ότι η μητρότητα όχι μόνο δεν επιπωματίζει το γυναικείο ερώτημα αλλά συχνά το παροξύνει. Η μητρική θέση όπως και η θέση αντικειμένου του ανδρικού πόθου διχάζουν τις γυναίκες. Σήμερα, καθώς το Όνομα του Πατρός χωλαίνει και ο συμβολικός Άλλος εξασθενεί, τη θηλυκή υποκειμενικότητα –με τα καπρίτσια και τα αδιέξοδά της– την διαφεντεύει αμετάκλητα το ζήτημα της απόλαυσης. Μόνο που εδώ ο υστερικός λόγος συναντά τα όριά του, αφού η γυναικεία απόλαυση είναι μια απόλαυση περίκλειστη στην ίδια της τη συνάφεια (Λακάν, εδώ σ. 71), δηλαδή ανταγωνιστική προς την αναζήτηση του Άλλου.

Τα θεωρητικά κείμενα του τεύχους αγγίζουν, το καθένα με τον τρόπο του, τούτη τη διεκκυστίδα: στο ένα άκρο, η αγκίστρωση στο φαλλικό παιχνίδι που ενθαρρύνει η υστερική επικέντρωση στην επιθυμία του Άλλου, είτε με τη μορφή του «κάνω τον άνδρα» είτε με την προσήλωση στην Άλλη γυναίκα· στο άλλο άκρο, το αιγισματικό κενό που διέπει τη γυναικεία απολαυσιακή «ταυτότητα», το κενό του «Η Γυναίκα δεν υπάρχει»· στο μέσον, οι διάφορες εκδοχές της ολέθριας σχέσης μάνας-κόρης, η οποία περιπλέκει συχνά την υστερική ταύτιση με τον πατέρα και δείχνει σε ποια κατεύθυνση πρέπει να αναζητήσει το υποκείμενο την ενικότητά του. Περιτεύει βέβαια να τονίσουμε τον θεωρητικό πλούτο που μια απλή ματιά στα «Περιεχόμενα» αποκάλυπτε: ένα κείμενο του Φρόιντ· τρία κείμενα του Λακάν, μεταξύ των οποίων το κομβικό γραπτό για τη γυναικεία σεξουαλικότητα· τρία κείμενα του Μιλέρ, όχι μόνο γύρω από το τρίπτυχο υστερία-μητέρα-γυναίκα, αλλά και μια ανεκτίμητη εισαγωγή στο δέκατο έβδομο σεμινάριο μ' ένα σουρεαλιστικό τίτλο· πολλές συνεργασίες ελλήνων και ξένων ψυχαναλυτών.

Οι κλινικές εργασίες του τεύχους εμφανίζουν μεγάλη πολυμορφία, με ενοποιητικό κρικό το γεγονός ότι αφορούν θηλυκά υποκείμενα. Οι δύο πρώτες παρουσιάσεις (Κατσογιάννη, Μπαλ-

τά), υποδειγματικά σχολιασμένες από τον Φίλιπ ντε Ζορζ, αναδεικνύουν τον τρόπο που η φαντασίωση μετατρέπει τον ερωτικό σύντροφο σε σύμπτωμα του υστερικού υποκειμένου. Ακολουθούν δύο κλινικές περιπτώσεις (Φουντουλάκη, Βάντερ Βένετ) όπου η φανταστική οργάνωση του υποκειμένου χωλαίνει και η κατασκευή του θεραπευτή προσφεύγει στα εννοιολογικά εργαλεία του ύστερου Λακάν (βορρόμειο δέσιμο, σύνθωμα, *esca-beau*), προκειμένου να περιγραφεί η ρευστή, πάντοτε μοναδική και ιδιάζουσα, κλινική πραγματικότητα που αντιπροσωπεύουν οι κανονικόμορφες ψυχώσεις.

Η ενορμητική τάση του ψυχωτικού υποκειμένου να μπαίνει σε θέση αντικειμένου, και μάλιστα σε θέση απορρίμματος του Άλλου, είναι κάτι που ανιχνεύεται τόσο σε διάφορες κανονικόμορφες εκδοχές ψυχωτικής οργάνωσης όσο και σε περιπτώσεις εμφανούς αποδιοργάνωσης. Η παραληρηματική σχέση με το σώμα, αλλά και η απόπειρα να συγκροτηθεί «σύμπτωμα» γύρω από αυτό, δηλαδή να υπάρξει κάποιου είδους υποκειμενικοποίηση της απολαυσιακής απορρύθμισης, μας φέρνει στις δύο περιπτώσεις σοβαρής ψυχογενούς ανορεξίας (Παπαδάκη Μπάμπουκα, Αντωνίου). Ο ρόλος που παίζει η παρουσία του θεραπευτή προκειμένου να οργανωθεί η λιβιδινική δυσλειτουργία σε σύμπτωμα είναι ένα από τα σημεία στα οποία επιμένει, σχολιάζοντας τη δεύτερη περίπτωση, ο Φρανσουά Λεγκίλ. Ο τελευταίος κοσμεί επίσης το τεύχος με ένα συναρπαστικό σεμινάριο γύρω από τη λακανική προσέγγιση της ενόρμησης.

Όσοι γυναικολογούν, γυναικακολογούν, έλεγε σκωπτικά ο Λακάν, συνοψίζοντας τις διάφορες μορφές που έλαβε ο μισογυνισμός ανά τους αιώνες. Κάθε λόγος περί γυναίκας απαιτεί μια εξιλέωση. Στο παρόν τεύχος, την εξιλέωση την παρέχουν οι πίνακες του Γιώργου Ρόρη: μια ζωγραφική υψηλής πνευματικότητας που αποτυπώνει κοινές φιγούρες σημερινών ελληνίδων, απογειώνοντάς τες στους αιθέρες της καλλιτεχνικής αθανασίας. Στη νεοελληνική τέχνη, αλλά και την ευρωπαϊκή, ο συγκεκριμένος ζωγράφος έχει δωρίσει μια νέα θέαση και ένταση του θηλυκού κορμιού.